מתני' *נטל ממנה עצים אסורין בהנאה, הסיק בהן את התנור אם חדש יותץ ואם ישן יוצן, אפה בו את הפת אסורה בהנאה נתערבה באחרות כולן אסורות בהנאה ר"א אומר יוליך הנאה לים המלח אמרו לו אין פדיון לעבודת כוכבים : נטל הימנה כרכור אסור בהנאה, ארג בו את הבגד אסור בהנאה נתערב באחרים ואחרים באחרים כולן אסורין בהנאה ר"א אומר יוליך הנאה לים המלח אמרו לו אין פדיון לעבודת כוכבים : גמ' וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בהא קאמר ר' אליעזר משום דבעידנא דקא גמרה פת קלי לה איסורא אבל כרכור דאיתיה לאיסורא בעיניה אימא מודי לרבנן ואי אשמעינן כרכור בהא קאמרי רבנן אבל פת אימא מודו ליה לר"א, צריכא. א"ר חייא בריה דרבה בר נחמני אמר רב חסדא אמר זעירי הלכה כר"א איכא דאמרי אמר רב חסדא אמר לי אבא בר רב חסדא הכי אמר זעירי הלכה כר"א. אמר רב אדא בר אהבה לא שנו אלא פת אבל חבית לא ורב חסדא אמר אפילו חבית מותרת, ההוא גברא דאיתערב ליה חביתא דיין נסך בחמריה אתא לקמיה דרב חסדא אמר *שקול ארבע זוזי ושדי בנהרא ונשתרי לך : מתני' כיצד מבטלה קירסם, וזירד, נטל ממנה מקל או שרביט אפי' עלה ה"ז בטלה, שיפה: לצרכה, אסורה שלא לצרכה מותרת : גמ' אותן שפאין מה תהא עליהן? פליגי בה רב הונא *(ור' חייא) בר רב חד אמר אסורין וחד אמר מותרין תניא כמ"ד מותרין דתניא *עובד כוכבים ששיפה עבודת כוכבים לצרכו היא ושפאיה מותרין, לצרכה היא אסורה ושפאיה מותרין וישראל ששיפה עבודת כוכבים בין לצרכה בין לצרכו היא ושפאיה אסורין איתמר עבודת כוכבים שנשתברה, (א) רב אמר צריך לבטל כל קיסם וקיסם ושמואל אמר עבודת כוכבים אינה בטלה אלא דרך גדילתה ארבה דרך גדילתה מי מבטלא אלא ה"ק אין עבודת כוכבים צריכה לבטל אלא דרך גדילתה לימא בהא קמיפלגי *דמ"ס עובדין לשברין ומ"ס אין עובדין לשברין? לא, דכ"ע עובדין לשברין והכא [א] בשברי שברים קמיפלגי מ"ס שברי שברים אסורין ומ"ס שברי שברים מותרין ואיבעית אימא דכ"ע שברי שברים מותרין והכא בעבודת כוכבי' של חליות ובהדיוט שיכול להחזירה קמיפלגי מ"ס כיון דהדיוט יכול להחזירה לא בטלה ומ"ס אין עבודת כוכבים בטלה אלא דרך גדילתה דהיינו אורחיה, הא לאו גדילתה היא ואין צריכה לבטל:

הדרן עלך כל הצלמים

רבי ישמעאל אומר שלש אבנים זו בצד זו בצד מרקולים אסורות, ושתים מותרות וחכ"א : שנראות עמו אסורות, ושאין נראות עמו מותרות : גמ' בשלמא רבנן קסברי עובדין לשברים: נראות עמו - דאיכא למימר מיניה נפל = אסורות, שאין נראות עמו = מותרות, אלא ר' ישמעאל מאי קסבר: אי עובדין לשברין אפילו תרתי נמי ליתסר אי אין עובדין לשברים אפי' תלת נמי לא? אמר רב יצחק בר יוסף א"ר יוחנן בירוע שנשרו ממנו דברי הכל אסורות ואפילו למ"ד אין עובדין לשברים ה"מ עבודת כוכבים דלאו היינו אורחיה אבל הכא דמעיקרא תבורי מיתברי היינו אורחיה כי פליגי בסתמא

{במקורבות...}

מתני' כרכור · דוליז בלע"ז : גמ' בהא קאמר ר"א · דיש פדיון : ל"ש · דיש פדיון : אלא פת · משום דלא מנכרא ביה איסור ממש : אבל חבית · של יין נסך שנתערבה בחביות של היתר כולן אסורות בהנאה ואין לה תקנה בהולכת הנאה לים המלח להתיר ולהמכר כל חבית לבדה או להשקות מהן לחמרים עובדי כוכבים משום דאיתיה לאיסור בעיניה אבל מוכרן כולן חוץ מדמי יין נסך שבהן דהשתא לא מתהני מחבית דאיסורא : ונשתרי לך · בהנאה למכרן לבד לבד או לעשות מהן כיסה או להשקות מהן לעובדי כוכבים. ולא דמיא הך מילתא לפלוגתא דרשב"ג ורבנן דפליגי בפ' בתרא (לקמן עד·) ביין נסך שנפל לבור כולו אסור בהנאה רשב"ג אומר מוכר כולו לעובדי כוכבים חוץ מדמי יין נסך שבו דהתם תרוייהו סבירא להו כרבנן דהכא דאין פדיון ליין נסך ומיהו כי מזבין ליה חוץ מדמי יין נסך שבו לא מיתהני מיין נסך מידי *משום דליתיה לאיסורא בעיניה : מתני' כיצד מבטלה · לאשירה : קירסם · קיסמין יבשין שבאילן כשל נגרתו לשרוף : זרד · זרודין לחין שבה : נגררה · לייפותה : גמ' אותן שפאים · ששיפה נגררה ולא בטלה: מה תהא עליהן · שפאין מי בטילי או לאו : ישראל ששיפה כו' אסור · שאין ישראל מבטל עבודת כוכבים : רב אמר · אע"פ שנשתברה מאליה צריכה ביטול (ב) וכל קיסם וקיסם נעשית עבודת כוכבים בפני עצמה הלכך לא סגי לחד בביטולא דחבריה: אין עבודת כוכבים צריכה לבטל אלא כשהיא דרך גדילתה · אבל זו שנשתברה בטלה מעצמה דמימר אמר איהי נפשה לא מצלה להוא גברא מצלה ליה : לא דכ"ע עובדין לשברים · שנשתברו מאליהן והא דאמר שמואל בריש פירקין (דף מא·) אפי שברי עבודת כוכבים מותרין בהנאה למולאן התם הוא דלא חזינן לה דנשתברה מאליה דאמרינן עובד כוכבים שברן ואזלינן בתר רובא דהא עבודת כוכבים דנשתברה מאליה לא שכיחא: והכא · דקאמר רב כל קיסם וקיסם לשון שברי שברים (ג) כגון דנשתברו שברים לשברים ובשברי שברים הוא דפליג שמואל עילויה : ה"נ ואיבעית אימא דכ"ע אין עובדין לשברי שברים והכא בעבודת כוכבים שהיתה של חוליות דקין והרי הן כשברי שברים ונפלה ונתפרקו חוליותיה עסקינן : והדיוט יכול להחזירה · שאין צריכה אומן : אין עבודת כוכבים · שנשתברה צריכה לבטל : אלא דרך גדילתה · כשהיא קיימא כגון נבייה דמתני' דשברי שברים הן שטפל עלה אחר עלה *א"כ העלה עצמו משתבר לכמה שברים ואפ"ה אסור משום דדרך גדילתה היא דהיינו אורחה כל שעה אבל הכא לאו היינו אורחיה ליפול ולהתפרק הלכך בטלה :

הדרן עלך כל הצלמים

רבי ישמעאל : זו בצד זו · וכ"ש אחת ע"ג שתים דזהו עיקר מרקולים ותחלתו : בצד מרקולים · מרקולים גדול שכבר עבדוהו וזרקו עליו אבנים הרבה : שתים מותרות · ובגמרא מפרש טעמא : שנראות עמו · דנראה שנפלו משם אסורות בין ג' בין שתים : ושאין נראין עמו · אין סמוכות לו מותרות ואפי' ג' : גמ' עובדין לשברים · כל האבנים הנזרקות שם נתוספו על המרקולים ונעשה (ד) (גדול) עבודת כוכבים, וכשהן נשרות הוו שברי עבודת כוכבים והשתא לא חשיב להו תקרובת אלא עבודת כוכבים בפני עצמה : מעיקרא תבורי מיתברי · שאינן מחוברות ודרכן ליפול :

במקורבות

ארג בו את הבגד אסור בהנאה · בירושלמי דפירקין פריך מ"ש מיין נסך דאמרי' ימכר חוץ מדמי יין נסך שבו דה"נ ימכר חוץ מדמי איסור שבו והכי איתא התם א"ר חגי כד נחתית מן אילפא אשכחי' ר' יעקב בר אחא יתיב מקשי נטל הימנה כרכור אסור בהנייה ארג בו את הבגד אסור בהנייה ותנינן ימכר כולו לעובד כוכבים חוץ מדמי יין נסך שבו א"ר יעקב בר אחא תני קשיתא תני קיימא מאי כדון תמן אין דרך בני אדם ליקח מן העובד כוכבים ברם הכא דרך בני אדם ליקח בגד מן העובד כוכבים פירוש ולפיכך אסור למכרו לעובד כוכבים דחיישינן שמא ימכרנו לישראל התם אין דרך ליקח מן העובד כוכבים יין וכן י"ל באפה בו את הפת דרך ליקח פת מן העובד כוכבים*: שקול ארבע זוזי כו' · ולמוכרן כל אחד בפני עצמו אמר לו כן כדפירש רש"י : לא דכ"ע עובדין לשברים · פי' בקונטרס והא דאמר שמואל בריש פירקין (דף מא·) אפי' שברי עבודת כוכבים מותרין בהנאה למולאן התם לא חזינן דנשתברה מאליה דאמרינן עובד כוכבים שברן והכא מיירי בראיתה שנשתברה ולא שברה העובד כוכבים וקשה דא"כ מאי מקשה לעיל (דף מא:) לרשב"ל מרישא דגון שאני התם שלא שברה עובד כוכבים דהא רשב"ל ושמואל קמו בחד שיטה בשברי עבודת כוכבים לכן נראה לפרש דהכא מיירי שדרכה לגזר קיסמין ועגפים תדיר ואין מניחין (ה) לעובדה בכך ולכך יש לאסור הקיסמין הנופלים ממנה *עוד י"ל דהתם מיירי בשברים שמולאן לבדן בלא עיקר עבודת כוכבים אבל הכא מיירי שכל השברים ביחד וכי האי גוונא אמר עובדין לשברים ומ"מ לפי זה קשיא מאי פריך לעיל מרישא דגון דהא הוו התם כל השברים יחד אבל התם לא היה דרכה ליפול וא"כ אפי' עיקר עבודת כוכבים קיים מותר דמימר אמר איהי לא אצלה נפשה:

הדרן עלך כל הצלמים

רבי ישמעאל : אפילו תרתי נמי ליתסרו · ה"ה דהוה מצי למימר אפי' חדא נמי ליתסר אלא משום דבמתני' נקט שתים מותרות נקט נמי הכא שתים :

במקורבות

עין משפט
נר מצוה

פו א ב ג מיי' פ"ז מהל' עבודת כוכבים הל' יג סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמב סעי' ד:

פז ד ה מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעי' ג :

פח ו מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה כט סמג לאוין קלד קמח טוש"ע י"ד סי' קלד סעיף ב :

פט ז ח מיי' פ"ח מהל' עבודת כוכבים הלכה יב סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמו סעיף ו :

צ ט י מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף יא:

א כ מיי' פ"ז שם הלכ' יז סמג שם (טי"ד סי' קלט) :

[וע"ע תוס' יבמות פג: ד"ה כולן ותוס' לקמן נב: ד"ה טעמא]

◆

רבינו חננאל

נטל הימנה מן האשרה עצים אסורה בהנאה · הסיק בה את התנור אם חדש יותץ אם ישן יוצן· אפה בו את הפת אסורה בהנאה נתערבה באחרות כו' · ר' אליעזר אומר יוליך הנאה לים המלח· אמרו לו אין פדיון לעבודת כוכבים· השתא רבנן דפליגי עליה דר' אליעזר בשדה שנזדבלה בזבל של עבודת כוכבים וכן פרה שנתפטמה בכרשיני תרומה מאן נינהו אי רבנן דעצים הא מחמרי טובא דאינון אסרי בהנאת הפת כולה· ור' אליעזר לא אסר בה אלא כדי שכר אפיה בלבד · אלא מאי אית לך למימר רבנן דפליגי עליה בשאור איסור דשמעת להו דמקילין (ומותרין) [ומתירין] העיסה עד שיהיה כדי להחמיץ בשאור של תרומה באיסורא דעבודת כוכבים מי שמעת להו · אלא לעולם הא דתניא שדה שנזדבלה בזבל של עבודת כוכבים כו' ר' יוסי ורבנן היא ולעולם ר' יוסי זה וזה גורם מותר אית ליה · ולא שנא עבודת כוכבים משאר איסורי · והכא במשנתנו ר' יוסי לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי זה וזה גורם מותר · לדידכו דאית לכו זה וזה גורם אסורי אמאי שריתו ירקות בימות הגשמים · והלא הנמיה של עבודת כוכבים נושרת עליהן והוה להן לזבל · ונמצא הקרקע והנמיה גורמין ויהיו אסורין · ורבנן סברי הצל בימות הגשמים פוגם יותר ממה שמשבחת הנמיה כרב מרי דאמר בהמתיל בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין מה שהשביח בעור שמוכרו לנוד ומוסיף בדמים פוגם בבשר: אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי · ואסיקנא ההיא גינתא דאזדבלה בזבל של עבודת כוכבים ושלחה רב עמרם קמיה דרב יוסף ושלח ליה הרי אמרו הלכה כרבי יוסי : מתני' נטל את האשרה קיסם ועשה בו כרכור אסור בהנאה כו' ר' אליעזר אומר יוליך הנאה לים המלח' וצריכא דאי אתמר בפת ר' אליעזר אומר יוליך הנאה לים המלח והשאר מותר הוה אמינא משום דבעידנא דקא גמרה לה פת איקלי ליה לאיסור · אבל כרכור דאיתיה בעיניה אימא מודי להו לרבנן ואי אתמר פלוגתייהו בכרכור כו' ואסיקנא הלכה כר' אליעזר ולא תימא בפת לבדה א"ר אליעזר יוליך הנאה לים המלח אלא אפילו נתערבה חבית של יין של עובדי כוכבים כדרב חסדא דאמר ליה להוא גברא דאתערבא ליה חבית של יין דסתם יינו של עובד כוכבים בחביות יין שלו · ואמר לו רב חסדא זיל שקול ד' זוזי דמי חבית יין ושדי בנהרא ושאר חביות מותרות לך כולן בהנאה : פיסקא כיצד מבטלה קירסם וזירד נטל ממנה מקל או שרביט · ואפילו עלה הרי זו בטלה · שפאה לצרכה אסורה שלא לצרכה מותרת : גמ' ואותם שפאים תניא כמאן דאמר מותרין דתניא עובד כוכבים ששיפה עבודת כוכבים לצרכו כדי שיהנה משפאיה היא ושפאיה מותרין · לצרכה היא אסורה ושפאיה מותרין · וישראל ששיפה עבודת כוכבים בין לצרכו בין לצרכה היא ושפאיה אסורין · אתמר עבודת כוכבים שנשתברה מאליה אמר רב צריך לבטל כל קיסם וקיסם · ושמואל אמר [אין] עבודת כוכבים צריכה להבטל אלא כל זמן שהיא דרך גדילתה לימא בהא פליגי דרב סבר עובדין לשברים לפיכך צריך לבטל כל קיסם שבה ושמואל סבר כיון שנשתברה הותרה ודחינן לה דכולי עלמא לא פליגי דעובדין לשברים והכא בשברי שברים פליגי רב אוסר ושמואל אמר מותר איבעית תימא כולי עלמא לא פליגי דאין עובדים לשברים ובעבודת כוכבים של חוליות והדיוט יכול להחזירה פליגי · רב סבר כיון דהדיוט יכול להחזירה לא בטלה ושמואל סבר אין עבודת כוכבים צריכה ליבטל אלא דרך גדילתה · כגון גידוע וכיוצא דהיינו אורחיה אבל הא שבירה כיון דלאו דרך גדילתה היא לאו היינו אורחיה ומותרת : הדרן עלך כל הצלמים אסורין

רבי ישמעאל אומר שלש אבנים זו בצד זו [בצד] מרקולים אסורות ושתים מותרות והחכמים אומרים את שנראה עמו אסור את שאינו נראה עמו מותר · אוקמה ר' יוחנן בירוע שנשרו אבנים הללו מן המרקולים דברי

מסורת
הש"ס

[פסחים כו.]

◆

הגהות
הב"ח

(א) גמ' איתמר עבודת כוכבים שנשתברה מאליה רב אמר: (ב) רש"י ד"ה רב אמר וכו' דכל קיסם : (ג) ד"ה והכא וכו' שברי שברים קאמר כגון: (ד) ד"ה עובדים וכו' ונעשה עבודת כוכבים גדול וכשהן : (ה) תוס' ד"ה לא וכו' ואין מניחין מלעובדה :

[נ"ל וחייא]

לעיל מב.
[תוספ' פ"ו]

◆

הגהות
הגר"א

[א] גמ' והכא בשברי שברים. נ"ב והרמב"ם גורס במקום בשברי בשארי וז"ל אם שארי שברים מבטל בביטול שבר א' ופסק כאיבעית אימא וכרב (עמ"ש רבינו ביו"ד סי' קמ"ו ס"ק י"ח) :

נסיי א"נ

גליון
הש"ס

גמ' שקול ארבע זוזי. עיין יומא דף נב ע"ב תוס' ד"ה ונבחר :

נושא/מבנה ◇ ב' דוגמאות של תערובות איסור הנאה
די"ש מח' תנאים אם שייך פדיון (הולכת דמי האיסור לים המלח) כדי להתיר הנאה מכל אי' / אי' בנפרד

ר"א

מבנה △ "הלכה כר"א"

מבנה
עובד כוכבים/ישראל

נושא
ע"ז שנשתברה מאליה - מה דינם של השברים:
רב - צריך לבטלם
שמואל - אין צריך

מבנה
△ 3 נסיונות לסביר באיזו נסיבות חולקים רב ושמואל

נושא
הסבר מח' ר' ישמעאל וחכ' במשנתנו

מבנה
◇ מתי אין/יש מח'

דברי הכל - כו' פליג'